

ומתרצינן: אי פלקא דעתך שרבי יוסי כאבא שאול סבירא ליה, אם כן לייתיה, יביא וילמד לרביעי בקודש שהוא פסול בקל וחומר מאוכל שבא מחמת טבול יום.

ומה אוכל הבא מחמת טבול יום, דטבול יום גופיה מותר בחולין, שאינו פוסל את החולין, ובכל זאת אמרת שהאוכל הבא מכחו עושה רביעי בקודש, מקל וחומר ממחוסר כפורים.

אוכל שהוא שלישי לטומאה הבא מכח שני, א-2 דשני גופיה אסור בחולין, אינו דין שעושה רביעי בקודש.⁽²⁴⁾

והעדיפות של קל וחומר זה היא בכך שאז היה משמיענו רבי יוסי חידוש נוסף, שהוא סובר כאבא שאול, שאוכל הבא מחמת טבול יום עושה רביעי בקודש.⁽²⁵⁾

אלא ודאי, לא סבר רבי יוסי כאבא שאול, אלא כחכמים, שאוכל הבא מחמת טבול יום, הוא לבדו פסול, ואינו פוסל אחרים.

וכי תימא, שמא תאמר, שלכך לא למד רבי יוסי קל וחומר מאוכל הבא מחמת טבול יום, משום דאיכא למיפרך: מה לטבול יום,

כשם שהוא פוסל אוכלי תרומה ומשקי תרומה, שיאסרו הם עצמם באכילה ואין בכוחם לטמא אחרים.

כך הוא פוסל אוכלי קודש ומשקי קודש להיאסר באכילה בלבד, ולא לטמא אחרים.

הרי שדעת חכמים שאוכל הבא מחמת טבול יום אינו פוסל קודש אחר.

מתקף לה רב פפא: ממאי דרבי יוסי כרבנן סבירא ליה, ויקשה עליו קושית רבי יוחנן מאוכל הבא מחמת טבול יום?

דילמא, כאבא שאול סבירא ליה, דאמר לטמא שנים ולפסול אחד!

ואין שום פירכא על הקל וחומר שלו, כי גם אוכל הבא מחמת טבול יום אכן פוסל קודש במגעו מקל וחומר של רבי יוסי ממחוסר כפורים [זה מדין תורה, ולדעת אבא שאול הוסיפו חכמים מעלה בקודש, שהאוכל הבא מחמת טבול יום, אם הוא קודש, הרי הוא גם מטמא קודש אחר ולא רק פוסל. והוא הדין אם היה סבור כרבי מאיר, גם לא היתה פירכא, שהרי על כל פנים עושה רביעי, אלא שרב פפא מקשה יותר, שאפילו כאבא שאול יכול לסבור. רש"י]

גם לאוכל הבא מחמת טבול יום, ואם כן, עדיף ללמוד ממחוסר כפורים, שהרי אוכל הבא מחמת טבול יום עצמו למדנו ממחוסר כפורים.

ותירצו, שהעדיפות בקל וחומר זה, דשלישי הבא מחמת שני חומרתו מחמת השני שאסור בחולין, וזה ידענו בלא קל וחומר. מה שאין כן בקל וחומר דרבי יוסי, שהשלישי פסול בתרומה ידענו רק מכח קל וחומר מטבול יום, והוי קל

24. אפשר ללמוד גם חמישי בקודש בקל וחומר זה, דהא לאבא שאול טבול יום הוא ראשון, ואוכל הבא מחמתו עושה עוד שנים בקודש, אלא שדין זה הוא רק מדרבנן, ורבי יוסי מירי בדאורייתא. רש"י.

25. כ"כ רש"י. והקשו תוספות, דגם כשלומד הקל וחומר ממחוסר כפורים ידענו שסובר כאבא שאול, שהרי מקל וחומר זה גופא אפשר ללמוד

אמר רב אסי אמר רב, ואמר רב, אמר רב
בן אסי אמר רב:

רבי מאיר, ורבי אלעזר, ורבי אליעזר, כולו
סבירא להו דאין שני עושה שלישי בחולין.

רבי מאיר מצינו שהוא סובר כן מהא דתנן
במסכת פרה:

כל אדם שהוא טהור מן התורה, אלא שהוא
אדם הטעון ביאת מים [טבילה] מדברי
סופרים, כגון מי שבא ראשו ורובו במים
שאובין, הרי הוא מדרבנן שני לטומאה,
ומטמא את הקודש, עושה אותו שלישי
לטומאה, ואותו שלישי הוא טמא ועושה
רביעי בקודש.

ופוסל את התרומה, אך אינו נעשה טמא כדי
שיעשה רביעי בתרומה או בקודש.

ומותר בחולין ובמעשר, שאינו מטמאם,
דברי רבי מאיר.

וחכמים אוסרין אותו באכילת מעשר שני.

הרי שרבי מאיר סובר שהשני אינו עושה
שלישי בחולין [גם חכמים סוברים כן לגבי
חולין אלא שהגמרא לא מנתה אותם כיון
שלא נתפרשו שמותיהם, והכוונה היא לרבי
מאיר ובני פלוגתו].

רבי יוסי: הא דאמרן, מתוך דבריו בסוגייתנו
יש ללמוד שהוא סובר כן. דאם איתיה, אילו

שכן בהיותו טמא הוא היה אב הטומאה,
ולכן יפה כוחו שגם האוכל הבא מחמתו
פוסל רביעי בקודש.

מה שאין כן שני לטומאה, כיון שבהיותו
טמא הוא אינו אב הטומאה, גם שלישי הבא
מחמתו אינו עושה רביעי בקודש.

אבל לעולם הוא סובר כאבא שאול!?

אי אפשר לומר כן.

דהא אייתינה ממחוסר כפורים! רבי יוסי
עצמו לומד רביעי בקודש בקל וחומר
ממחוסר כפורים, ולא פרכיה!

והרי גם כאן אפשר להקשות, מה למחוסר
כפורים שכן היה אב הטומאה, ולכן הוא
עושה רביעי בקודש, מה שאין כן שלישי,
שמעולם לא היה אב הטומאה, ולפיכך לא
יעשה רביעי.

ומוכח מזה שרבי יוסי אינו מחשיב זאת
לפירכא, כיון שעתה, לאחר שטבל והעריב
שמשו, כבר נסתלקה אותה טומאה חמורה,
ונשארה בו רק טומאה קלושה של מחוסר
כפורים⁽²⁶⁾, ואם כן, גם בטבול יום אין
להקשות אותה פירכא, שהרי עתה כבר אינו
אב הטומאה.

ולמסקנא נשארה קושיית רבי יוחנן על רבי
יוסי, שאוכל הבא מחמת טבול יוכיח.

השלישין תוד"ה שלישי.
ובתוספות הרא"ש כתב שהעדיפות בקל
וחומר זה שאי אפשר להקשות "דיו".
26. כך כתב רש"י. והתוספות כתבו, דבאותו
במה הצד דילפינן לעיל לשלישי בתרומה מטבול

וחומר בנו של קל וחומר [ואע"ג דעכשיו הוי
תחילת הקל וחומר, רק מכח קל וחומר דאוכל
הבא מחמת טבול יום ידענו רק מקל וחומר, מה
שאיין כן מחוסר כפורים, ידענו בלא קל וחומר,
מכל מקום, סוף הקל וחומר עדיף לחזק את כח

רבי יהושע, מצינו שהוא סובר אין שלישי בחולין, מהא דתנן במסכת טהרות:

רבי אליעזר אומר: אדם האוכל אוכל טמא שהוא בדרגת ראשון לטומאה — נעשה האדם האוכל אותו ראשון לטומאה, מדרבנן. ואם אכל אדם מאכל שהוא שני לטומאה — נעשה האדם האוכלו שני לטומאה.

וכן אם אכל מאכל שלישי, הרי הוא נעשה שלישי. לפי שגזרו חכמים, שתהיה דרגת טומאתו של האוכל מאכלים טמאים, כדרגת הטומאה של המאכל עצמו.

רבי יהושע אומר: אדם טהור האוכל אוכל טמא, בין שהוא ראשון לטומאה, ובין אוכל שהוא שני לטומאה, נעשה האדם האוכל את המאכל הטמא, שני לטומאה.

ואם אכל מאכל שהוא שלישי, נעשה האדם האוכל שני — רק בקודש.

והיינו, שאם יגע בקודש, יעשהו שלישי, והשלישי יעשה רביעי.

ואולם, אין שני בתרומה. שלגבי תרומה אין לו דין של שני לטומאה, ואם יגע בתרומה הוא לא יפסלנה.

וטעמם של רבי אליעזר ורבי יהושע נתבאר במסכת חולין.

וממשיך רבי יהושע ואומר: היכן מצינו מאכל של חולין שיהא שלישי? והלא אין שלישי בחולין — בחולין שנעשו על טהרת תרומה⁽²⁷⁾ שבעליהן של חולין אלו היה כהן, ורגיל באכילת תרומה, וקיבל על עצמו

היה סבור שיש שלישי בחולין, לייתה, היה לו להביא וללמוד לרביעי בתרומה, שמאותו קל וחומר שהוא לומד לשלישי בתרומה, אפשר להוסיף דרגה נוספת בתרומה:

מה טבול יום, שמותר בחולין, פסול בתרומה.

שלישי, שפסול בחולין, אינו דין שיעשה רביעי בתרומה.

ובאותה מדה שהוא לומד לרביעי בקודש, היה יכול ללמוד לחמישי בקודש.

כי מאחר שהרביעי פסול בתרומה, ממילא אפשר לדרוש קל וחומר: מה מחוסר כפורים, שמותר בתרומה, פוסל בקודש. רביעי, שפסול בתרומה, אינו דין שיעשה חמישי בקודש.

אלא ודאי הוא סבור שאין שלישי בחולין.

מדין תורה אין אדם יכול לקבל טומאה ממאכל טמא, בין אם הוא אוכלו, ובין אם נוגע בו, לפי שאין אדם מקבל טומאה אלא מאב הטומאה בלבד, והרי לא יתכן שיהא אוכל טמא בדרגת אב הטומאה. אלא, שגזרו חכמים על האדם האוכל אוכל טמא בשיעור של שני ביצים שיטמא בגלל אכילתו.

וטעם גזירה זו — שמא בשעה שיאכל אוכל טמא, הוא יכניס לפיו משקים טהורים של תרומה, ויטמא האוכל הטמא את משקה התרומה, ונמצא מטמא תרומה טהורה.

ונחלקו תנאים מהי דרגת הטומאה שגזרו חכמים על מי שאוכל אוכלים טמאים.

27. דאילו בתרומה עצמה הרי תרומה טמאה אסורה באכילה ובאכילת איסור לא מיירי.

יום וכלי חרש יליף רבי יוסי רביעי בקודש ממחוסר כפורים וכלי חרש. תוד"ה הא.

מטמא אחד ופוסל אחד, עושה שני ושלישי, בתרומה.

ופוסל אחד בחולין, עושה אותו שני, ולא יותר. כי אין שני עושה שלישי בחולין.

[והתנא שחולק על רבי אלעזר סובר, שאם הראשון היה חולין, אינו עושה עד רביעי בקודש אלא אם היה הראשון קודש].

רבי אליעזר: דתנן במסכת חלה: רבי אליעזר אומר: חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה.

מי שנטמאה עיסתו במזיד, לפני שהופרש ממנה חלה, חייב ללוש עיסה אחרת בטהרה כדי שיפריש ממנה חלה על העיסה הטמאה.⁽²⁹⁾

ביצד יעשה שלא יגעו העיסות זו בזו ותיטמא הטהורה? והרי צריך להפריש חלה מן "המוקף", שיהא סמוך ומחובר בשעת קריאת שם חלה?⁽³⁰⁾

אם היו שתי עיסות, אחת טהורה ואחת טמאה — נוטל כדי שיעור חלה שצריך ליטול מהעיסה הטמאה, מהעיסה הטהורה, עד שלא חרמנה חלתה, והיא עדיין טבל, כדי

לאכול אף את מאכלי החולין שלו בטהרה, כאילו היו תרומה, כדי שלא יכשל באכילת תרומה טמאה.

ובחולין שכאלו שייך שיהיה בהם "שלישי לטומאה".

ודייקנן: רק חולין שנעשו על טהרת תרומה, אין, רק בהם יתכן שלישי.

אבל חולין שנעשו על טהרת הקודש, שבעליהן שומריין עליהם מטומאה כאילו היו קודש, לא יתכן בהם שלישי, משום שבטלה דעתו של אדם זה, ואין בדבריו כלום, ולא נתפסת על חולין אלו שם טהרת הקודש, והרי הן כחולין רגילים⁽²⁸⁾ [וכל שכן שבחולין ממש לא יתכן שלישי].

אלמא, מוכח שקסבר רבי יהושע, שאין שני עושה שלישי בחולין.

רבי אלעזר: דתניא: רבי אלעזר אומר: שלשתן, קודש ותרומה וחולין, שוין בדין זה שהראשון לטומאה שבקודש ושבחולין ושבתרומה, בין אם היה ראשון זה קודש או חולין או תרומה, הרי הוא —

מטמא שנים ופוסל אחד, עושה שני ושלישי ורביעי, בקודש.

מאירי.

29. רש"י. ובתוספות הרא"ש כתב, שלישנא דמתניתין לא משמע כפירוש, שר"א מחייב ליטול מהטהורה אלא שהוא מתיר ליטול מטהורה על טמאה וחכמים אוסרין.

30. אע"ג דרבי אליעזר גופיה סבר במסכת חלה שאין צריך נגיעה אלא די בצירוף סל, זה רק לענין צירוף לשיעור חלה, אבל לענין מוקף

28. וטעם הדבר שהחמירו חכמים בחולין שנעשו על טהרת תרומה יותר מחולין שנעשו על טהרת הקודש, משום ש"טהרת הקודש" לא היתה מצויה אלא בזריזים ואנשי מעלה יתירה, ולכן לא החמירו בה. אבל טהרת תרומה היתה מצויה אצל הכל, והחמירו בה כדי להזהר בה ביותר [לשון המאירי חולין לד א].

הנוגעת בה ולעשותה שני לטומאה, ובכל זאת סוברת הברייתא שאפשר לשים באמצע אפילו כביצה, משום שאמנם הכביצה מקבלת טומאה ונעשית שני, אך היא אינה מטמאה את העיסה המיועדת להיות חלה, כל עוד לא נקרא עליה שם חלה והיא חולין. שהרי אין שני עושה שלישי בחולין.⁽³²⁾

ומיד שקרא עליה שם חלה ונעשית תרומה, מפריד אותה מהכביצה, כדי שלא תיטמא ממנה כדין תרומה שטמאה בשלישי.⁽³³⁾

ועוד סברו רבנן, שבין רבי אליעזר ובין רבנן שאוסרין ליטול מן הטהורה על הטמאה, סוברים שהעיסה הטהורה אין עליה תורת תרומה, למרות שכבר נגמר מלאכתה ונתחייבה בחלה, משום שחולין הטבולין [מלשון "טבל"] לחלה, לא כחלה דמי.

ובכל זאת אוסרין רבנן ליטול מהטהורה על הטמאה.

שלא יהא מן הפטור על החיוב, ונותן פחות מכביצה מהעיסה הטהורה⁽³¹⁾ באמצע, בין חתיכת העיסה האמורה להיות חלה ובין העיסה הטמאה, כדי ליטול חלה מן המוקף שעל ידי כן מחוברת החלה לעיסה.

והחלה לא נטמאת בכך, שהרי אוכל טמא פחות מכביצה אינו מטמא אחרים.

ב-ל וחכמים אוסרין ליטול חלה מן הטהורה על הטמאה, אלא יפריש מהעיסה הטמאה עצמה, מן הטעם שיבואר להלן.

ותניא בברייתא, שלדעת רבי אליעזר אפשר לשים באמצע אפילו כביצה, ובכל זאת לא תיטמא החלה.

סברו רבנן, כי אידי ואידי, בין הברייתא שמתירה לרבי אליעזר אפילו כביצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכביצה, מדברות בעיסה ראשונה, שהעיסה הטמאה היא ראשון לטומאה, ובכחה לטמאות את העיסה

צריך נגיעה ממש.

ועוד דאפילו אם לגבי מוקף גם מהני צירוף סל, אבל בנידון דידן, שמקפיד שלא יגעו זה בזה כדי שלא יטמא, אין מועיל צירוף כלי, וצריך נגיעה. תוספות נדה ז א ד"ה ומקפת.

31. כ"כ רש"י. וכתב בהגהות הב"ח דלאו דוקא, אלא אף מהטהורה אעפ"י שגורם טומאה לחולין שבארץ ישראל וכ"ש מהטמאה.

32. ואע"ג שכולן נוגעין זה בזה, אינם חשובים כאחד, מכיון שהיו העיסות חלוקות מלכתחילה. מאירי.

33. כ"כ רש"י. והקשו תוספות, הא בשעת

קריאת שם מיד נטמאת החלה, ותרצו, דמיירי שהעיסה הטהורה גדולה ולא רק כשיעור המחייב בחלה, ורוצה להפריש מהטהורה גם עליה וגם על הטמאה, ולוקח קצת מהטהורה ומקיפה סמוך לטהורה מצדה השני, והחלה אינה נוגעת בעיסה הטמאה. נדה ז א ד"ה ומקפת.

והר"ש בטבול יום פ"ד מ"ב תירץ, דמיירי שאמר בשעת חיבורו שהחלה תחול לאחר מכן, כשיהא מופרש ומובדל, ובכך חשיב מוקף, כיון שהאמירה היתה בשעת חיבורו אעפ"י שהחלות של הפרשת החלה תהיה אח"כ.

ועוד תירץ שם, שאין צורך שיהא מוקף בשעת קריאת שם, אלא סגי כשמפריש מהמוקף על מנת לקרוא שם לאחר מכן.